

Nyomfossziliák a Pannon-tóban: a *Skolithos* ichnofációs tavi megjelenése

Babinszki Edit

(ELTE Geofizikai Tsz. – Általános és Történeti Földtani Tsz.)

A Pannon-tó késő miocén üledékeiben található ősmaradványok vizsgálata hosszú múltra tekint vissza, a különböző fáciesekben előforduló nyomfossziliák azonban jóval kevesebb figyelmet kaptak eddig.

Három feltárás nyomfossziliáit vizsgáltuk meg. A Káli-medencében található hegyesdi és kisörpusztai feltárásokban előbukkanó üledékek a parthomlok mozgatott vízében rakódhattak le, kicsivel a hullámbázis felett, ahol viharüledékek és az őket követő üledékképződési szünet ritmikus váltakozása jellemző. A budapesti Kozma utcai feltárásban hullámbázis alatt lerakódott agyag dominál, melyben a helyenként megjelenő lamináció, az ősmaradványok hiánya és az agyag kékes árnyalata az időnként uralkodó anaerob körülményeket jelezheti. Az agyagba betelepülő finomhomokok, az előző feltárásokhoz hasonlóan viharüledékek. E viharok alkalmával oxigén szállíthatott az aljzatig.

Mindhárom feltárásban azonos nyomfosszília-együttes jelenik meg: függőleges *Skolithos*, U-alakú *Arenicolites*, Y-alakú *Polykladichnus*. Ezek az életnyomnemzetségek egy opportunisztikus közösség tagjai, melyek képesek gyorsan benépesíteni a valamilyen gyors, drasztikus változáson átesett aljzatot. Az elsőként megjelenő, főként szuszpenzió-filtráló élőlények a vihar során lerakott üledékeket fentről lefelé haladva dolgozzák át. A nyugalmas időszak hosszával arányosan akár teljesen el is tűntethetik a viharra utaló elsődleges üledékszerkezeteket.

E nyomfosszília-együttes esetén az ichnofációsbe való besorolás azonban nehézségekbe ütközik. A Seilacher-féle egyetlen nem-tengeri ichnofáciest, a *Scoyenia* ichnofáciest Bromley és Asgaard négy részre osztotta, mely szerint ez a nyomfosszília-együttes az *Arenicolites* ichnocönózisba tartozik, amely állandóan vízzel borított, tavi környezetekben jelenik meg.

A *Scoyenia* ichnofáciest Buatois és Mángano másképp osztotta fel: *Termitichnus* (szubaerikus, tisztán szárazföldi) ichnofációs, *Scoyenia* ichnofációs (átmenet a szárazföldi és a vízi környezetek között), *Mermia* (alacsony energiájú, nyíltvízi, tavi) ichnofációs. Az itt bemutatott pannontavi nyomfosszília-együttes azonban nehezen illeszthető be ebbe a felosztásba, hiszen állandóan vízzel borított környezetben keletkezett, de nem a tó mélyebb, nyugodt részén, hanem a nagyobb energiájú

hullámbázis körüli mélységben. Az itt megfigyelhető szedimentológiai és ichnológiai jegyek inkább a tengeri *Skolithos* ichnofácies tavi analógiáját jelzik, melyet eddig nem-tengeri környezetből még nem mutattak ki.